

Артус М.М.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Тернопільського національного
економічного університету

ПРОБЛЕМИ ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ТА ФУНКЦІЙ КАТЕГОРІЇ “ФІНАНСИ”

Розглянуто концептуальні підходи щодо визначення сутності та функцій фінансів, обґрунтовано економічний зміст категорії “фінанси” та її функції у контексті сучасного розвитку ринкової економіки.

Conceptual approaches concerning the determination of the essence and functions of finances are considered; economic content of the category “Finances” and its function in the context of modern development of market economy is grounded in the article.

Фінанси відіграють помітну роль у розвитку суспільства. Вони покликані досліджувати закономірності розвитку фінансових відносин, засади функціонування фінансової системи, їх роль у суспільному відтворенні та здійснювати цілеспрямований вплив на соціально-економічний розвиток суспільства. Це зумовлює необхідність розроблення сутності фінансів, що має важливе теоретичне і практичне значення для удосконалення розподілу ВВП, фінансового контролю, визначення субординації економічних категорій у процесі їх функціонування. Розкриття сутності фінансів у взаємозв'язку з виконуваними функціями дає змогу конкретизувати сферу фінансових відносин, перспективи їхнього розвитку, виявити найважливіші напрями удосконалення розподільних процесів та контролю, окреслити завдання діяльності відповідних органів з практики використання фінансів. Тому дослідження, присвячене з'ясуванню проблеми трактування сутності та функцій категорії “фінанси”, є досить актуальним.

Учені-економісти України роблять вагомий внесок у дослідження теоретичних проблем фінансів. Серед праць сучасних економістів особливо важливими є дослідження В.Л. Андрущенка, М.І. Савлука, О.Ф. Федосова, С.І. Юрія та інших. Водночас багато питань з теорії фінансів розроблено ще недостатньо. Це виявляється, зокрема, у різних трактуваннях сутності та функцій фінансів. Йдеться не про точки зору з удосконалення механізму функціонування фінансів, а про відсутність обґрунтованого єдиного поняття фінансів та їх функцій на макро- та мікроекономічному рівнях.

Фінанси належать до однієї з найважливіших і найскладніших економічних категорій товарного виробництва. Вони визначають якісні й кількісні параметри всіх економічних явищ і процесів суб'єктів господарювання та результати їх фінансово-господарської діяльності. Головне призначення фінансів полягає у мо-

білізації фінансових ресурсів та їх використанні з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.

За економічним змістом категорія “фінанси” багатогранна і не має однозначного трактування й відображення. Складність функціонування фінансів визначає труднощі у пізнанні їх сутності. Це стало причиною появи численних визначень фінансів, які відрізняються окремими ознаками, специфічними формами та сутністю.

Основні розбіжності у поглядах на сутність фінансів пов’язані з трактуванням характеру їх функціонування у системі економічних категорій. Зокрема, фінансова наука країн постсоціалістичного простору розглядає фінанси як об’єктивну економічну категорію, а економісти західних країн — як суб’єктивну категорію.

Більшість зарубіжних та окремі вітчизняні наукові дослідження розглядають фінанси з практичної точки зору: на макроекономічному рівні з фіскальної позиції, а на мікроекономічному — з орієнтацією на власність і володіння ресурсами. Так, відомий французький учений-фінансист Поль Марі Годме зазначає: “Державні фінанси — це суспільне багатство у формі грошей і кредиту, яке перебуває в розпорядженні органів держави”¹. Нам видається, що таке визначення більшою мірою відбиває фінансові ресурси. Орієнтацію фінансів підприємств у зарубіжних авторів на власність та володіння ресурсами знаходимо у виданій в Україні книзі “Фінанси” Е. Нікбахта і А. Гроппеллі. Тут фінанси розглядають як “застосування різноманітних економічних прийомів для досягнення максимального достатку фірми або загальної вартості капіталу, вкладеного у справу”². Таке трактування фінансів, на наш погляд, ототожнює їх з фінансовим механізмом, не визначаючи природи та сутності.

Більш вдале визначення фінансів дали Е. Боді і Р.К. Мертон: “Фінанси (finance) — це наука про те, яким чином люди керують витрачанням і надходженням дефіцитних грошових ресурсів протягом певного періоду часу”³. Далі автори підкреслюють, що витрати і доходи розділені в часі, а також не можуть бути точно передбачені ні тими, хто приймає рішення, ні іншими. Отже, згадані дослідники, не розкриваючи сутності фінансів, обмежуються їх зовнішніми ознаками. В результаті відбувається ототожнення фінансів як вартісної категорії з фінансовими рішеннями щодо складання комерційних угод і управління активами та ризиками компанії.

Більшість вітчизняних економістів погоджується з трактуванням фінансів на макро- та мікроекономічному рівнях як економічної категорії, що відображає сукупність економічних відносин, зумовлених розподілом і перерозподілом фінансових ресурсів. Зокрема, у підручнику “Теорія фінансів” фінанси визначають як

¹ Годме П.М. Финансовое право / Пер. с франц. — М.: Прогресс.— 1980. — С. 37.

² Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / Пер. з англ. В.Ф. Овсієнка та В.Я. Мусієнка. — К.: Вік. Глобус, 1992. — С. 5.

³ Боді Э., Мертон Р.К. Финансы / Пер. с англ. Учеб. пособие.— М.: Вильямс, 2000. — С. 38.

“... економічну категорію, що відображає створення, розподіл і використання фондів фінансових ресурсів для задоволення потреб господарської діяльності, надання різноманітних послуг населенню з боку держави, забезпечення виконання державою її функцій”⁴. У навчальному посібнику “Фінанси” (Загальна теорія) зазначається: “Фінанси — сукупність грошових відносин, пов’язаних з формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов — і національного багатства”⁵. Автори підручника “Фінанси (теоретичні основи)” подають визначення економічної суті поняття “фінанси” за такими групами:

а) фінанси — це система економічних (грошових) відносин, за допомогою яких створюються, розподіляються та перерозподіляються фонди грошових коштів;

б) фінанси — це сукупність об’єктивно зумовлених економічних відносин, що мають розподільний характер, грошову форму вираження, матеріалізуються у грошових доходах і нагромадженнях, які зосереджуються в державних структурах і у суб’єктів господарювання з метою розширеного відтворення, матеріального стимулювання працівників, задоволення соціальних потреб суспільства;

в) фінанси — це система економічних відносин між державою, юридичними і фізичними особами з приводу формування, розподілу, перерозподілу і використання централізованих та децентралізованих грошових фондів, які повинні регулюватися правовими нормами⁶.

У згаданому підручнику фінанси підприємств (установ, організацій) визначаються як “...сукупність економічних відносин з приводу руху грошових потоків у процесі формування, розподілу й використання грошових фондів підприємств, що забезпечують відтворення виробничо-господарської діяльності, взаємодію з іншими суб’єктами господарювання, а також з іншими сферами фінансової системи — державними фінансами, фінансами домогосподарств і страхування”⁷.

Окремі науковці вважають, що у нових економічних реаліях слід відмовитися від розгляду фінансів як специфічного виду економічних відносин. Зокрема С.Л. Лондар зауважує, що “...для ринкової економіки фінанси — це відповідним чином регульовані потоки коштів, які циркулюють у національній економіці і забезпечують здійснення процесів формування, розподілу, перерозподілу ВВП, а також національного доходу та національного багатства”⁸. Це визначення фінансів

⁴ Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. — К.: НІОС, 2000. — С. 7.

⁵ Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. — 2-ге вид., доп і перероб. — К.: КНЕУ, 2001. — С. 5.

⁶ Фінанси (теоретичні основи): Підручник / М.В. Грідчина, В.Б. Захожай, Л.Л. Осипчук та ін.; Під кер-вом і за наук. ред. М.В. Грідчиної, В.Б. Захожоя. — К.: МАУП, 2002. — С. 7.

⁷ Фінанси (теоретичні основи): Підручник / М.В. Грідчина, В.Б. Захожай, Л.Л. Осипчук та ін.; Під кер-вом і за наук. ред. М.В. Грідчиної, В.Б. Захожоя. — К.: МАУП, 2002. — С. 122.

⁸ Лондар С.Л. Вхідження України у світовий економічний простір та трансформація фінансових визначень // Фінанси України. — 2006. — № 5. — С. 45.

здебільшого відбиває їх зовнішню форму виявлення і близьке до фінансового механізму.

Загалом наведені дефініції фінансів недостатньо повно характеризують їхню сутність, зокрема фінанси як “грошові відносини” відображають усі відносини, пов’язані з використанням вартості та її форм, а тому їх сукупність поглинає економічний бік виробництва. Водночас фінанси охоплюють лише частину всієї сукупності грошових відносин: ту, що пов’язана з формуванням і використанням ВВП. Вихідною базою для функціонування фінансів є вартість у грошовій формі. Вартість у товарній формі не є безпосереднім носієм фінансових відносин. Тому у визначенні суті фінансів необхідна орієнтація на грошовий обіг. Інші визначення акцентують увагу лише на економічних відносинах або на матеріальному змісті фінансів.

Категорія “фінанси” належить до сфери політичної економії. Тому її визначення повинно включати економічні відносини як родову приналежність до категорій політичної економії. Це означає, що у визначенні фінансів не може бути виключена згадана родова ознака і замінена “потокми грошових коштів” або іншим терміном, що розкриває “матеріальне буття” фінансів. Водночас фінанси як економічні відносини, не будучи конкретизованими, без виявлення їх специфічності обмежують характеристику сутності. Абстрагування поняття фінансів від речовинного змісту може призвести до неточного їх розуміння, позбавленого предметності.

Фінанси характеризуються багатогранністю відображення реальних економічних процесів в економіці суспільства. Сутність фінансів відображає комплекс об’єктивно необхідних суспільству зв’язків, які визначають їх основні риси, особливості й тенденції внутрішньо притаманних економічних відносин. Вони виникають між різними учасниками суспільного виробництва: працівниками — щодо заробітної плати, підприємцями — стосовно підприємницького доходу, банкірами — з позиції відсотків, землевласниками й орендарями — відносно ренти, орендної плати та підприємницького прибутку, державою — з огляду різноманітних податків і відображають присвоєння кожному з них певної частини ВВП у грошовій оцінці. Поняття “економічні відносини” використовується у фінансовій науці як теоретична основа, на якій базуються реальні складові ВВП у грошовій формі. Економічні відносини можна розглядати як абстракції або як їх реальний економічний зміст. Торкаючись цього питання, С.І. Юрій зауважує: “...фінанси справді виникають та існують як специфічні відносини між людьми, які мають і кількісні, і якісні характеристики. І ось саме тут, в залежності від того, що береться за основу в аналізі, і будуть виступати або абстракції, або реальні грошові кошти”⁹. На практиці економічні відносини отримують реальний матеріально-речовинний зміст суб’єктів суспільства, яким, на нашу думку, є потоки грошових коштів.

⁹ Юрій С.І., Дем’янишин В.Г., Буздуган Я.М. Антологія бюджетного механізму. Монографія. — Тернопіль: Економічна думка. 2001. — С. 11.

Сутність категорії “фінанси” має глибинний зміст, що виявляється через функціонування за їх зовнішніми рисами та властивостями. Визначальною, сутнісною формою фінансів вважаємо потоки грошових коштів, які утворюються у процесі формування, розподілу та використання ВВП і реалізуються із застосуванням бюджетного механізму. Фінанси відображають потоки грошових коштів, зумовлені розподілом і перерозподілом ВВП та спрямовані на забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. Отже, визначення суті фінансів повинно включати такі складові:

- теоретичну основу сутності — економічні відносини, що виникають у результаті розподілу й перерозподілу ВВП;
- зовнішнє виявлення сутності у формі матеріально-речовинного змісту — потоки грошових коштів, зумовлені розподілом і перерозподілом ВВП;
- спрямування потоків грошових коштів на соціально-економічний розвиток суспільства та його суб’єктів.

Економічні відносини відображають сутність фінансів щодо грошових потоків як форми їх виявлення. Зміни економічних відносин безпосередньо відбиваються на змінах грошових потоків. Так, в умовах колишнього Радянського Союзу за планової економіки податкові надходження до бюджету становили менше 10 %, а нині їх частка перевищує 70 %. Отже, зміна сутності (перенесення податкового навантаження з виробників на споживачів) визначає форму її виявлення (потоки доходів до бюджету).

Фінанси відбивають економічні відносини як сукупність стосунків між економічними суб’єктами у процесі виробництва матеріальних і нематеріальних благ і послуг в усіх сферах суспільного відтворення та їх привласнення у грошовій оцінці за результатами розподілу й перерозподілу ВВП. Уперше підхід до формування суті фінансів як відносин сформулював російський учений І.Х. Озеров. У своєму підручнику він писав: “Фінансова наука вивчає фінансове господарство, тобто сукупність відносин, які виникають на основі добування союзами публічного характеру матеріальних засобів...”¹⁰. Відносини, зокрема економічні, є первинними щодо потоків грошових коштів, тобто спочатку мають місце економічні відносини, відображаючи стосунки між економічними суб’єктами у процесі виробництва та їх результати, що визначають відповідне привласнення, за яким відбувається цілеспрямоване переміщення грошових коштів. Тому дефініцію “фінанси”, на нашу думку, необхідно розглядати як економічні відносини, що виникають у результаті формування, розподілу і використання ВВП, матеріалізовані у потоках грошових коштів.

Таким чином, економічні відносини, що виникають у процесі формування і використання валового внутрішнього продукту, необхідно розглядати як об’єкт дослідження фінансів. Водночас потоки фінансових ресурсів, що функ-

¹⁰ Озеров І.Х. Основы финансовой науки. Курс лекций, прочитанный в С-Петербургском и Московском университетах. — Москва, 1910. — С. 16.

ціонують між суб'єктами суспільства на макро- та мікроекономічному рівнях конкретної сфери і ланки фінансової системи, є предметом дослідження фінансів. Об'єкт і предмет дослідження фінансів співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Сферою функціонування фінансів є економічний процес діяльності суб'єктів суспільства, результатом яких є трансформація вартості валового внутрішнього продукту у фінансові ресурси держави, суб'єктів господарювання і фізичних осіб. Водночас формування фінансових ресурсів зумовлюється різноманітністю відносин розподільного і перерозподільного характеру за участю інших економічних категорій, таких, як ціна, заробітна плата тощо. Останнє звужує суть фінансів як розподільної категорії і поглиблює її роль у забезпеченні фінансовими ресурсами процесу відтворення.

Серед різних видів і форм економічних відносин, що визначають поняття “фінанси”, важлива роль належить відносинам розподільного і перерозподільного характеру та забезпеченню кругообігу капіталу фінансовими ресурсами у сфері підприємницької діяльності. Ці відносини безпосередньо впливають на результати діяльності суб'єктів господарювання, виходячи з того становища, яке вони займають у суспільному відтворенні.

Сутність фінансів, як і будь-якої економічної категорії, виявляється у виконуваних ними функціях. Сутність і функції фінансів нерозривно пов'язані між собою. Сутність відбиває зміст і форми виявлення фінансів. Функції — це конкретні спрямування дієвості фінансів, у яких виявляється їх сутність. Об'єктивна характеристика функцій фінансів відіграє важливу роль в організації фінансової діяльності. Водночас питання про функції фінансів — одне з найбільш дискусійних і до кінця не вирішених у теорії фінансів: по-різному трактуються окремі функції та їх кількість.

Українські фінансисти поділяють думку, що фінанси на макроекономічному рівні виконують дві функції: розподільну й контрольну¹¹. За допомогою розподільної функції відбувається розподіл створеного валового внутрішнього продукту, а контрольна функція виявляється у спроможності фінансів здійснювати контроль за правильністю і своєчасністю проведення розподілу.

Виходячи з позиції єдиної природи і сутності фінансів на макро- та мікроекономічному рівнях, виводяться і єдині функції. Так, у навчальному посібнику “Фінанси підприємств” наголошується: “Фінанси підприємств, що впливає з їх економічної природи, виконують такі ж функції, як і державні фінанси: розподільну й контрольну”¹². В іншому навчальному посібнику підкреслюється: “Фі-

¹¹ Єніфанов А.О., Сало І.В., Д'яконова І.І. Бюджет і фінансова політика України: Навчальний посібник.—К.: Наукова думка, 1999. — С. 10. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. — 2-ге вид., доп і перероб. — К.: КНЕУ, 2001.— С. 18; Фінанси: вишкіль студії. Навчальний посібник /За ред. д.е.н. проф. Юрія С.І. — Тернопіль: Карт-бланш, 2002. — С. 24.

¹² Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Кондор, 2003. — С. 10.

нанси підприємств як економічна вартісна категорія у процесі відтворення виявляються через дві головні функції: розподільну й контрольну”¹³.

Властиві макроекономічному рівню розподільна й контрольна функції зберігають свою дієвість і на мікроекономічному рівні. Це відбувається у процесі виокремлення частини новоствореної вартості у формі прямих і непрямих податків та відрахувань до бюджетних і позабюджетних фондів у процесі розподілу виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), здійснення розподілу і перерозподілу новоствореної вартості суб’єктами господарювання, проведення контролю за правильністю розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів та ефективним і цільовим використанням тощо. У межах єдиної сутності функціонування фінансів розбіжності виявляються в тому, що, окрім завдань, які вони виконують на макроекономічному рівні (мобілізація фінансових ресурсів та їх спрямування на забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства), досить важливим на мікроекономічному рівні є обслуговування процесу виробництва (виконання робіт, надання послуг) у формі забезпечення фінансовими ресурсами процесу кругообігу індивідуального капіталу.

Обмеження ролі фінансів, що функціонують на мікроекономічному рівні, лише розподільною і контрольною функціями недостатньо характеризує їхню активну позицію у процесі здійснення кругообігу капіталу. Розглядаючи механізм дії контрольної функції, яка опосередковано впливає на забезпечення виробничого процесу фінансовими ресурсами, та розподільної функції, яка починає діяти після завершення акту виробництва продукції, спостерігаємо, що фінанси не задіяні у процесі виробництва. Водночас, на нашу думку, фінанси беруть найактивнішу участь у виробничому процесі через забезпечення його фінансовими ресурсами та контролем за їхнім найефективнішим використанням, сприяючи створенню необхідних умов для здійснення процесу виробництва.

У підручнику “Фінанси підприємств” (кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін) стверджується, що “... фінанси підприємств як економічна категорія виявляються та виражають свою сутність, свою внутрішню властивість через такі функції:

- формування фінансових ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності;
- розподіл та використання фінансових ресурсів для забезпечення операційної, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності, для виконання своїх фінансових зобов’язань перед бюджетом, банками, суб’єктами господарювання;
- контроль за формуванням, розміщенням та використанням фінансових ресурсів у процесі відтворення”.

Наступна характеристика функцій фінансів підприємств у згаданому підручнику “Фінанси підприємств” об’єднує перші дві функції в одну, акцентуючи увагу

¹³ Філімоненко О.С. Фінанси підприємств: Навч. посіб.—К.: МАУП, 2003. — С. 9.

на тому, що "...поняття "формування" та "розподіл" доцільно розглядати як єдиний процес у суспільному виробництві"¹⁴.

Ми поділяємо думку економістів, які вважають, що формування фінансових ресурсів на макроекономічному рівні відбувається у процесі функціонування розподільної функції фінансів. Водночас на мікроекономічному рівні процеси розподілу і формування грошових надходжень можна розглядати в єдності лише у частині фінансування виробничо-збутової та іншої діяльності за рахунок внутрішніх джерел (формування статутного капіталу, реінвестування прибутку, амортизаційні відрахування тощо). Поза розподільною функцією фінансів мікроекономічного рівня залишається сфера зовнішнього фінансування (коротко- й довгострокові кредити банків, лізинг, випуск векселів та інших боргових зобов'язань). Тому нам видається, що забезпечення підприємств фінансовими ресурсами є окремою функцією фінансів у процесі господарської діяльності, яка доповнює розподільну й контрольну функції, сприяючи організації процесу виробництва і реалізації продукції. Отже, формування й використання фінансових ресурсів на макроекономічному рівні належать, на нашу думку, до розподільної функції, а забезпечення постійної потреби фінансово-господарської діяльності фінансовими ресурсами — це самостійна функція фінансів на мікроекономічному рівні.

Безперервний процес виробництва потребує головним чином забезпечення суб'єктів господарювання фінансовими ресурсами і на початковій (формування статутного і пайового капіталів), і на наступних стадіях організації їхньої фінансово-господарської діяльності. Крім того, потреби поточного авансування оборотного капіталу можуть зумовлюватися затримкою в реалізації партії готової продукції та виникненням неплатежів у формі дебіторської заборгованості. Тому з виокремленням спрямування дієвості фінансів на мікроекономічному рівні, забезпеченням виробничо-збутового процесу грошовими ресурсами щоденна практична робота працівників фінансових служб отримує наукове формулювання.

Отже, для фінансів на мікроекономічному рівні, окрім розподільної і контрольної функції (розподіл новоствореної вартості та контролю у процесі функціонування капіталу), характерним, на нашу думку, є їхня функціональна спрямованість на забезпечення фінансовими ресурсами процесу фінансово-господарської діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної та ін.).

Виходячи з названих функцій, роль фінансів у господарській діяльності виявляється в наступному:

а) здійсненні перерозподільних процесів на платежі до бюджету (непрямих податків, податку на прибуток та інших податків) та цільових і позабюджетних фондів, формування чистого прибутку і його використання на виробничий і соціальний розвиток;

б) забезпеченні фінансовими ресурсами індивідуального кругообігу капіталу, в процесі якого грошова форма вартості перетворюється на товарну, а після

¹⁴ Фінанси підприємств: Підручник /А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Бурак та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — 5-те вид., перероб. та допов.— К.: КНЕУ, 2005. — С. 7

завершення процесу виробництва і реалізації готової продукції товарна форма вартості знову набуває початкової грошової форми, тобто форми виручки від реалізації готової продукції;

в) спрямуванні використання чистого прибутку на поточне споживання, на громадження, резервування та інші цілі, передбачені фінансовим планом;

г) забезпеченні контролю за дотриманням відповідності між потоками матеріальних і нематеріальних благ та послуг, з одного боку, та грошовими коштами — з другого у процесі індивідуального кругообігу капіталу.

Фінанси посідають провідне місце в субординації категорій, що утворюють систему економічних відносин. Економічні категорії “товар”, “гроші”, “ціна”, “фінанси”, “прибуток”, “рентабельність”, “кредит” пов’язані між собою. Кожна з них має відносно самостійне функціонування і свій характер дієвості у господарському механізмі. Та особливе місце серед них належить фінансам і ціні. Вони взаємодіють у процесі виконання властивої їм розподільної функції. Водночас для фінансів розподільна функція є визначальною, а для цін — звичайною, рядовою функцією. Тому для здійснення розподільного й перерозподільного процесів фінанси підпорядковують дії розподільної функції ціни, визначають виконання нею пропорцій розподілу новоствореної вартості.

Взаємодія фінансів і цін в умовах ринку має будуватися таким чином, щоб за їхнього функціонування узгоджувалися інтереси розвитку усіх суб’єктів суспільства. Ціноутворення є не лише чинником впливу на виробництво, а й чинником фінансово-розподільних відносин. У загальній сукупності чинників, що впливають на ціну (виробничі й збутові витрати, споживчі властивості, конкурентне середовище тощо), значне місце посідають фінансові платежі. Вони належать до сфери прямого нееквівалентного розподілу і тому не можуть бути ідентичними з безпосередньо виробничими витратами, які передують розподільно-перерозподільним процесам. Водночас склад, обсяг і характер платежів дають можливість виявити й інтеграційні процеси у формуванні взаємозв’язку і взаємодії фінансів і ціни.

Дослідження сутності і функцій фінансів підводить нас до таких висновків:

а) фінанси — це економічні відносини, що виникають у результаті формування, розподілу й використання ВВП, втілені у потоках грошових коштів та спрямовані на забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства;

б) фінанси виконують властиві їм розподільну й контрольну функції, які на мікроекономічному рівні доповнюються функцією забезпечення фінансовими ресурсами процесу кругообігу індивідуального капіталу;

в) фінансам належить домінуюча роль серед розподільних економічних категорій, які здійснюють розподіл і перерозподіл ВВП.

Різноманіття точок зору щодо сутності і функцій фінансів та виявлення підпорядкованості економічних категорій у процесі виконання ними своїх завдань дають можливість зробити висновок про те, що теорія фінансів неусталена. Це дослідження — продовження наукової дискусії з проблеми сутності та функцій економічної категорії “фінанси”.